

Pekka Puskan argumentaation lyhyt historia

Laatinut Olutsampo -lehden toimitus
(Pidetty todennäköisesti kuukausikokoontumisen yhteydessä v. 2013)

Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen pääjohtaja **Pekka Puska** on jälleen avannut hyvin ennalta-arvattavan sanaisen arkkunsa, hyökäten perin itseään toistavin sanankääntein nykymuotoista alkoholilakia - ja ennen kaikkea arkkivihollisensa keskioleen saatavuutta - vastaan. Puskan keskeisimpinä argumentteina näyttäytyvät tälläkin kertaa omintakeinen porttiteoria ("Suomalaiset alkoholisoituvat entistä useammin oluella", ns. *Ad Puscanum* -väittämä) ja tähän tukeutuva näkemys nimenomaan oluen vapaan saatavuuden keskeisestä roolista suomalaisen alkoholikulttuurin ongelmien lähteenä.

Julkisen vallan edustajana tirehtööri Puskan toimintaa kieltämättä luonnehtii sangen kirjaimellisesti seuraava oikeustieteellinen määritelmä julkisvallan olemuksesta: "...vallankäyttöä, jolle on ominaista tietty yksipuolisuus ja epätasa-arvo". On kuitenkin syytä muistaa, ettei Puska ole tyytynyt istumaan vain yhdellä tuolilla - olisi kovin yksiulotteista ja redusoitua hahmottaa hänet vain virkamiehenä. Puskalle ominainen ja virkavelvollisuuden vaatimukset kirikkaasti ylittävä fanatismi alkaakin selittyä luontevammin tarkasteltaessa hänen henkilöään laajemmassa, todenmukaisemmassa valossa. Ensinnäkin, Puska on jo vuosikaudet toiminut Alkon hallintoneuvoston puheenjohtajana. On itsessään suuri kysymys, miten tällainen kaksoisrooli voi ylipäätään olla mahdollinen aiheuttamatta merkittäviä eturistiriitoja tai vähintäänkin vaahtoavaa kohua. Toisekseen, Puska on myös aktiivinen poliittinen toimija Keskustapuolueen riveissä. Hän on toiminut kepulaisena kansanedustajana vuosina 1987-1991, edustaen yhtäaikaaisesti niin lainsäädäntö-, kuin toimeenpanovaltaa. Siten Puska muodostaa erinomaisen esimerkin suomettuneesta toimijasta, jonka kohdalla klassinen käsitys vallan kolmijaosta länsimaisen demokratian kulmakivenä jää kauas ihanteesta. Jonkinlainen tiivis mittari Puskan profiloitumiselle aiheeseen lienee myös Olutopas-foorumin 22-sivuiseksi paisunut Pekka Puska -ketju.

Tässä artikkelissa ei kuitenkaan ole tarkoituksena uhrata enempää kirjainmerkkejä Puskan eriskummallisen ja kieltämättä menestyksellisesti rakennetun valta-aseman paheksunnalle. Sen sijaan altistamme nyt hänen julkisuudessa käyttämänsä argumentaation suurennuslasin alle osapuilleen vuosikymmenen mittapuulla, 2000-luvun puolivälistä nykyhetkeen. Ajanjakso on erityisen sopiva mm. siksi, että sen puitteissa on olemassa riittävästi digitaalista aineistoa tiukalla aikataululla tapahtuvan tutkimustyön nopeuttamiseksi.

Esihistoria:

Eduskuntapuolueista nimenomaan Suomen Keskusta on kunnostautunut erityisesti oluenlaimennuksen advokaattina ja vapaan keskioleen vastustajana. Tämä on havaittavissa myös Olutliiton "Paha Nuutti" -listaa tarkasteltaessa. Siten Pekka Puskan toiminta on syytä mieltää myös osaksi pidempää jatkumoa. 1980-luvun alkupuolella keskustalainen sosiaali- ja

terveysministeri **Marjatta Väänänen** nimittäin vaati näyttävästi keskioluen palauttamista Alkoon ja käytännöllisesti katsoen vuoden 1969 keskiolutlain aikaansaannosten täyttä kumoamista. Tämä vaatimus sai aikaan joissakin kunnissa keskioluen myynnin ja anniskelun täyskiellon. Lain takaamasta olutvapaudesta oltiin ehditty nauttia 12 vuotta.

Ensimmäinen havainto Puskan aktivoitumisesta oluenlaimennuksen suhteen löytyy vuodelta 1999. Tällöin hänen luotsaamansa Terveys Ry otti puheenjohtajansa suulla voimakkaasti kantaa laimentamisen puolesta, vaatien laimennusta peräti kahteen prosenttiin asti. Olutliitto palkitsi Puskan aktiivisuudestaan Pahan Nuutin arvonimellä.

Seuraavan kerran laimennus nousi tapetille näkyvämmiin 2002. Tuolloin Kansallinen Terveysprojekti esitti alkoholihaittojen minimoimisen ensisijaisena ratkaisuna “muualla kuin Alkossa myytävän” oluen laimentamista. Projektin keskeisenä aktivistina vaikutti sosiaali- ja terveysministeriön keskustalainen kansliapäällikkö **Markku Lehto**, jota asianmukaisesti huomioitiin Olutliiton taholta Pahan Nuutin arvonimellä. Puskan suoranaiset yhteydet Kansalliseen Terveysprojektiin eivät käy äkkiseltään ilmi, mutta kulissien takana vähintäänkin puoluekanta, intressit ja keinot yhtyivät. Kuriositeettina todettakoon, että Suomen Gallup selvitti tuolloin kansan mielipidettä, joka odotettavasti oli varsin vastakkainen: peräti 87 prosenttia vastanneista halusi ostaa keskioluensa jatkossakin lähikaupastaan.

2005:

Puska vaati alkoholiveron korotusta.

2006:

Puska vaatii alkoholiveron nopeaa korotusta.

2007:

Anno Domini 2003 esiintyy selkeänä vedenjakajana Puskan toiminnassa ja vaikutusvallassa. Tuolloin 62-vuotias terveydenhuoltonestori nimitettiin Kansanterveyslaitoksen (KTL - “Keskusta Tahtoo Laimentaa”) pääjohtajaksi. Huhutaan, että nimityksen takana olisi aimo annos suhmurointia ja kättilönä järjestelyssä olisi toiminut itsekin kyseenalaista olutkulttuurikunniää nauttiva **Liisa Hyssälä** (kepu), silloinen **Matti** “kalvinisti” **Vanhasen** (kepu) I hallituksen peruspalveluministeri.

Puska esitti elokuussa 2007 julkisuudessa painavan vaatimuksensa keinojen löytämisestä alkoholinkulutuksen hillitsemiseen. Käytännössä kaikki vaateet kohdistuivat nimenomaan mietojen juomien, eritoten oluen kahlitsemiseen. Keinovalikoimana lueteltiin itsestään selvän laimentamisen ohella “tuntuva veronkorotus” sekä “keskioluen siirtäminen Alkoon”. Niin kutsuttu Ad Puscanum -porttiteoria esiteltiin todennäköisesti ensimmäistä kertaa suurelle yleisölle tässä

yhteydessä. Pääjohtaja Puskan mukaan tie alkoholin suurkuluttajaksi käy vääjäämättä mietojen kautta. Tulitukea antoivat tuolloin tutkimusprofessori **Jouko Lönnqvist** ja ylilääkäri **Hannu Alho** sekä Stakesin erikoistutkija **Esa Österberg**. Stakesin korsuorkesteri järjesti myös surullisenkuuluisan kakkosolut-aiheisen "infotilaisuuden".

2008:

Helsingin Sanomat uutisoi huhtikuussa 2008 KTL:n pääjohtaja Pekka Puskan vaatimuksesta laimentaa keskiolutta 4,7:stä 3,7:ään prosenttiin. Argumentaationa esitettiin Ruotsin malli, jonka perusteella toimenpiteen "tulisi olla mahdollista myös Suomessa". Lisäksi Puska vakuutteli, miten oluen makuun laimennuksella tuskin olisi vaikutusta, vihjaten maun "monien mielestä" mahdollisesti jopa paranevan. Väittämän lähteenä mainittuja "monia" ei ole toistaiseksi tavoitettu kommentoimaan asiaa.

Marraskuussa Puska jatkaa tutuilla teeseillä: "Olut on ongelma. Lähes puolet suomalaisten alkoholista tulee oluesta, ja yhä useampi suomalainen alkoholisoituu oluella". Nil novi sub sole.

2009:

Heti vuodenvaihteessa Pekka Puska esiintyi näkyvästi tiedotusvälineissä. Pääjohtajalla oli sanottavaa, nimenomaan alkoholipolitiikasta ja eritoten oluesta: alkoholiveroa tulisi korottaa ja kaupassa myytävän oluen alkoholiprosenttia laskea. Ruotsin mallia pidetään edistyksellisenä, katseet tulisi suunnata lahden yli länteen. Nil novi sub sole.

Puska avasi 18.5. Päihdeseminaarin Helsingissä esitelmällään "Alkoholi kansanterveytemme uhkana". Varsin monomaanisessa, valikoitujen tilastojen ja kuvaajien täyteisessä presentaatiossa herätetään jälleen henkiin suomalaisen viinapään myytti ja Turmiolan Tommin teesit: Suomella ja suomalaisilla mainitaan olevan alkoholin suhteen aivan erityislaatuinen problematiikka. Lisäksi viitataan myös WHO:n näkemykseen alkoholista terveyden suhteen "erityisenä tuotteena". Tässä yhteydessä on syytä muistaa Puskan läheinen kytkös WHO:hon, jossa tämä toimi Sveitsistä käsin merkittävässä johtotehtävissä vuosina 2001-2003. Keskioluen keskeinen asema käy ilmi. Huolestutaan nuorisosta ja oluen roolista "sisäänheittotuotteena". Mainittakoon, että Puska on käyttänyt samaa, ilmeisen hyväksi havaitsemaansa esitelmärunkoa useita kertoja myöhemminkin, mm. puhuessaan Alkon hallintoneuvostossa toukokuussa 2012.

2010:

Puska esittää näkemyksiään Kaleva-lehdelle. Keskeinen sanoma - resepti terveellisemmästä kansasta - kuuluu: "Alkoholin maltillisten veronkorotusten jatkaminen ja maitokaupassa myytävän oluen alkoholipitoisuuden alentaminen". Nil novi sub sole.

2011:

Tiedotusvälineet uutisoivat pääjohtaja Puskan uskovan, että "alkoholinkulutus vähenisi noin kymmenellä prosentilla, jos kaupoissa myytäisiin vain alle 3,5-prosenttisia juomia". Tässä vaiheessa lukija on varmasti jo oppinut väittämän ulkoa. Erään totalitaarisen valtion propagandaministerinkin kerrotaan aikanaan todenneen, miten uudelleen ja uudelleen toistetusta valheesta tulee vähitellen totta. Nil novi sub sole.

2012:

Puska esittää vuotuisen olutkommenttinsa näennäisen positiivisessa sävyssä kakkosoluen ilmaantuessa muutaman tuottajan kokeiluna kauppojen hyllyille. Mikään ei kuitenkaan ole muuttunut naamion alla, sormi on edelleen tuntuvasti pakkolaimennuksen napilla. "Kuluttajilla on nyt mahdollisuus ottaa II-olut omakseen, jolloin paine oluen laimentamiseen lain voimalla vähenee". Savonlinnan oopperajuhlilta tavoitettu kansanterveyskreivi jatkaa: "On vaikea olettaa, että oluen kulutus vähenisi nopeasti ... vaikuttavin, terveyttä edistävä ratkaisu olisi alentaa kaupassa myytävän oluen alkoholipitoisuutta". Nil novi sub sole.

2013:

Puska lataa helmikuussa täysilaidalta: "Keskiolutkin liian vahvaa kauppoihin". Laskemalla alkoholiprosenttia ollaan Puskan suunnalta valmiita myös korottamaan työttömyysprosenttia: "Kyllä meillä on sellainen käsitys, ettei kauppoja ja kioskeja pitäisi pitää alkoholin ja kansanterveyden kustannuksella pystyssä". *Nil novi...? Repetitio mater studiorum est!*